

לשון עברית

חוג לימודים לב"א (דו-חוגי וחד-חוגי)

חוג לימודים למ"א

ולימודים לתואר דוקטור בפילוסופיה

ראש החוג: פרופ' יהודית הנשקה

חברי הסגל האקדמי

פרופסור מן המניין: פרופ' יצחק אבישור (אמריטוס), פרופ' מיכל אורנן-אפרת, פרופ' אילן אלדר (אמריטוס), פרופ' יעקב מנצור (אמריטוס), פרופ' תמר צבי, פרופ' יוסף שיטרית (אמריטוס).

פרופ' יהודית הנשקה, פרופ' יעל משלר.

פרופסור חבר:

ד"ר סול אזואלוס-אטיאס, ד"ר דלית אסולין, ד"ר אריה פילובסקי (גמלאי).

מרצה בכיר:

ד"ר אוהד כהן.

מרצה:

מזכירות החוג

עוזר מנהלי לראש החוג: **גב' יהב רוזן**

שעות קבלה: ימים א'-ה', בין השעות 9.30-11.30

טלפון: 04-8249281

פקס: 04-8249732

הלימודים לתואר הראשון (ב"א)

מטרת הלימודים

שפה היא אחד האפיונים המרתקים והמופלאים ביותר של בני האדם. הבלשנות - חקר שפות אנוש – וחקר השפה העברית בפרט מהווים מסע מרתק בניסיון להבין ולפענח את מנגנון התפתחותה של השפה, את ההיסטוריה שלה ואת מקומה בחיינו. כל שפה קשורה קשר עז לתרבות שבה היא מדוברת, וחקר השפה הוא אשנב להבנת התרבות והחברה של המשתמשים בה. העברית בפרט היא שפה חיה ותוססת, בעלת שורשים עמוקים והיסטוריה ייחודית.

החוג ללשון העברית מזמין סטודנטיות וסטודנטים המבקשים להעמיק בנושאים אלו. בחוג ללשון העברית נחקרת העברית מזוויות שונות ומגוונות: חקר השימוש שעושים בני אדם במבני הלשון (פרגמטיקה וחקר השיח), חקר המשמעויות בלשון (סמנטיקה), חקר הצירופים והמשפטים (תחביר), חקר מבנה המילה (תורת הצורות), חקר צלילי השפה (תורת ההגה) ועוד. החוג ייחודי בהתמקדותו הן בגישות חדשניות לחקר השיח העברי הדבור, הן בחקר לשונות שמיות ויהודיות אחרות ובמקומה של העברית במשפחת הלשונות השמיות. נוסף לכך, נחקרים התהוותה של הלשון העברית והשינויים החלים בה ממבט רב-תחומי בקורסים העוסקים בנקודות ההשקה שבין הלשון ככלי תקשורתי בסיסי לבין תחומי ידע מגוונים כגון תקשורת, סוציולוגיה, מדעי הקוגניציה ומשפטים.

תנאי הקבלה לשנה א'

1. עמידה בתנאי הקבלה הכלליים של האוניברסיטה ברמה הנדרשת בחוג.
2. עמידה בבחינת ידע בעברית (יע"ל) בציון 125 (לתלמידים שלא נבחנו בבחינת הכניסה הפסיכומטרית בעברית).

המסלול הדו-חוגי (60 נקודות זכות (נ"ז)

מבנה הלימודים

תלמידי המסלול הדו-חוגי חייבים ללמוד לימודי חובה בדרגים 1, 2 ו-3 בהיקף של 36 נ"ז, לימודי בחירה בהיקף של 16 נ"ז ושני סמינריונים בהיקף כולל של 8 נ"ז. כמו כן, התלמידים נדרשים למלא את חובותיהם באנגלית כשפה זרה, ובמידת הצורך ללמוד לימודי עזר.

במסגרת קורסי הבחירה יש ללמוד 6 נ"ז מאשכול "דרך הרוח" בפקולטה למדעי הרוח משני החוגים יחד (ראו פירוט להלן), 2-4 נ"ז מתוכן על חשבון נקודות הזכות משיעורי הבחירה בחוג ללשון העברית. אין לבחור קורסים של החוג המוצעים גם בתוכנית "דרך הרוח".

אשכול "דרך הרוח" בפקולטה למדעי הרוח

תלמידי התואר הראשון בפקולטה למדעי הרוח שהחלו את לימודיהם בתשע"ד ואילך, נדרשים ללמוד 3-1 קורסים בהיקף כולל של 6 נ"ז, כמפורט לעיל, במסגרת לימודי תוכנית ההעשרה האוניברסיטאית "דרך הרוח" (תלמידים שהחלו את לימודיהם בתשע"ג נדרשים

להשלים לימודי העשרה בהיקף של 4 נ"ז). הרישום לקורסים ייעשה בתוכניות הלימודים של התלמיד, והציון ישוקלל בציון הסופי. אפשר ללמוד בתוכנית ההעשרה בכל אחת משנות הלימוד לתואר. סיום הלימודים בתוכנית הינו תנאי לקבלת תואר "בוגר".

את רשימת הקורסים ופרטים נוספים על התוכנית ניתן למצוא באתר התוכנית "דרך הרוח":

<http://woh.haifa.ac.il/index.php/he>

לפרטים: גב' יפעת כהן מזרחי, מרכזת התוכנית

טלפון: 04-8240124, דואר אלקטרוני: Mindscales@univ.haifa.ac.il

החל משנת תש"פ, על תלמידי התואר הראשון לבחור באחד משלושת אשכולות ההעשרה: אשכול "דרך הרוח", אשכול "מדעי הנתונים" ואשכול "חדשנות ויזמות". מידע כללי בנושא ראה "תקנון לימודי תואר ראשון" בשנתון עמ' 112. יצויין כי היקף השעות בכל האשכולות יהיו זהים למתואר לעיל תחת הכותרת אשכול "דרך הרוח".

קורסים מחוגים אחרים (8/52)

תלמידי התואר הראשון שהחלו את לימודיהם בתשע"ט ואילך, נדרשים ללמוד 52 נ"ז בחוג על פי מבנה הלימודים החוגי (קורסי חובה וקורסי בחירה) ו-8 נ"ז מחוגים אחרים בפקולטה למדעי הרוח או מפקולטות אחרות.

8 נקודות הזכות יכללו בתוכן את חובת הקורסים משלושת אשכולות ההעשרה ולא יהיו בנוסף להן.

להלן פירוט השיעורים בחוג ללשון העברית לפי דרגים:

לימודי עזר של החוג (דרג מכין שנה א')

2 נ'	4 שש"ס	מכינה (מכ')	תורת הניקוד
			(ראו "בחינת פטור, בחינות, עבודות ותרגילים", סעיף 1 להלן).
2 נ'	6 שש"ס	(מכ')	ערבית
			או
2 נ'	2 שש"ס	ש"ת	עיונים בטקסטים עבריים
			(ראו "בחינת פטור, בחינות, עבודות ותרגילים", סעיף 2 להלן).

שנה א' (דרג 1)

4 נ'	10 שש"ס		לימודי הדרג המכין
2 נ'	2 שש"ס	ש'	תורת ההגה של העברית החדשה
2 נ'	2 שש"ס	ש'	תורת ההגה של העברית המקראית
2 נ'	2 שש"ס	ש'	סמנטיקה של העברית
4 נ'	4 שש"ס	ש'	תחביר הלשון העברית
2 נ'	2 שש"ס	ש'	תולדות הלשון העברית

2 נ'	2 שש"ס	ש'	מבוא לבלשנות כללית
2 נ'	2 שש"ס	ש'	אוריינות המידע
20 נ'	26 שש"ס		סה"כ

שנה ב' (דרג 2)

2 נ'	2 שש"ס	ש'	תורת הצורות של העברית החדשה
4 נ'	4 שש"ס	ש'	לשון המקרא
4 נ'	4 שש"ס	ש'	לשון חכמים א'+ב'
2 נ'	2 שש"ס	ש'	מבוא לפרגמטיקה ולחקר השיח
4 נ'	4 שש"ס	ש'	שיעורי בחירה
4 נ'	4 שש"ס	ס'	סמינריון
20 נ'	20 שש"ס		סה"כ

שנה ג' (דרגים 2, 3)

2 נ'	2 שש"ס	ש'	מבוא לבלשנות שמית
2 נ'	2 שש"ס	ש'	ארמית מקראית
12 נ'	12 שש"ס	ש'	*שיעורי בחירה או לימודי שפות (עד 4 נ"ז)
4 נ'	4 שש"ס	ס'	סמינריון
20 נ'	20 שש"ס		סה"כ

לימודי עזר מחוץ לחוג (שפות זרות)

0 נ'	4 שש"ס		אנגלית כשפה זרה
------	--------	--	-----------------

עיינו בתוכנית הלימודים של המחלקה ללימודי אנגלית כשפה זרה.

הערה: פטור מלימודי אנגלית – עיינו בשנתון זה בפרק "תקנון הלימודים" בסעיף "אנגלית כשפה זרה".

בחינת פטור, עבודות ותרגילים

- תורת הניקוד:** בחינת פטור ב"תורת הניקוד" תיערך בתחילת סמסטר א. הבחינה היא רשות ואינה חובה, והיא מיועדת למי ששולט בחומר הלימוד ומעוניין לקבל פטור מלימוד הקורס. ציון המעבר בבחינה - 75. עיינו להלן בסעיף "תנאי מעבר".
- ערבית (מכינה):** פטור מלימודי הערבית יינתן לתלמידים הבאים: תלמידים שסיימו את לימודיהם בבית ספר ששפת ההוראה בו היא ערבית, תלמידים שנבחנו בחינת בגרות בערבית ותלמידי החוגים "שפה וספרות ערבית" ו"לימודי המזרח התיכון והאסלם" (למעט המסלול הדו-חוגי, אשר אינו כולל לימוד השפה הערבית כלל).

* בלימודי שפות 8 שש"ס מקנות 4 נ"ז

תלמידים שסיימו את לימודיהם בבית ספר ששפת ההוראה בו היא עברית ופטורים מהמכינה בערבית (כמפורט לעיל), חייבים ללמוד שיעור בחירה בחוג בהיקף 2 נ"ז במקום המכינה בערבית.

3. **עיונים בטקסטים עבריים:** תלמידים שחויבו בבחינת יע"ל חייבים בלימוד הקורס "עיונים בטקסטים עבריים" בהיקף 2 נ"ז.

עבודות סמינריוניות

1. **השתתפות בקורסי סמינריון:** התלמידים ישתתפו השתתפות פעילה בשני קורסי סמינריון אצל שני מורים שונים ובשני תחומי מחקר שונים, ויחויבו בכתיבת עבודות סמינריוניות. ציון עובר בכל אחת מהעבודות הסמינריוניות הוא 60. נוסף על כך, המרצה רשאי/ת לבחון על חומר ביבליוגרפי הקשור בנושא הסמינריון.

2. **הגשת העבודות הסמינריוניות:** תלמידים אשר למדו בסמסטר א רשאים להגיש את העבודה הסמינריונית עד סוף סמסטר ב; אלו שלמדו בסמסטר ב רשאים להגיש את העבודה עד תחילת שנת הלימודים העוקבת.

3. **תלמידי השנה השלישית שציונם המשוקלל הוא 80 לפחות** רשאים ללמוד במסגרת לימודי הב"א סמינריון מלימודי המ"א.

תלמידי שנה שלישית שציונם המשוקלל בסיום שנת הלימודים השנייה הוא 90 לפחות, ואשר צברו לפחות 30 נ"ז בחוג, רשאים להשתתף בפרויקט מחקר אישי בהיקף של 4 נ"ז (במקום שני שיעורי בחירה), בהדרכת אחד ממורי החוג. ההשתתפות בפרויקט מותנית בהסכמת המנחה. הציון יינתן על ידי המנחה על סמך הגשת דו"ח מחקרי.

תנאי מעבר

1. ציון עובר

ציון המעבר הרגיל הנדרש הוא 51, אך קיימים קורסים שבהם נדרש ציון מעבר גבוה יותר, והם:

א. תורת הניקוד: 75

ב. 1. תורת ההגה של העברית המקראית: 60

2. תורת ההגה של העברית החדשה: 60

ג. עבודות סמינריוניות: 60

2. **המעבר משנה א' לשנה ב'** מותנה בעמידה בקורסים הבאים: תורת ההגה של העברית המקראית, תורת ההגה של העברית החדשה ותורת הניקוד, ובהשגת ממוצע 60 לפחות בכל קורסי דרג 1.

3. **השתתפות בסמינריון דרג 3:** תלמידים אינם רשאים להשתתף בסמינריון דרג 3, אלא אם כן סיימו את חובותיהם באנגלית כשפה זרה ברמת "מתקדמים 2".

שקלול הציונים

ממוצע משוקלל של ציוני הקורסים (למעט "תורת הניקוד" ו"מכינה בערבית") מהווה 80%

מהציון הסופי לתואר. הציון של שתי העבודות הסמינריוניות מהווה 20% מהציון הסופי לתואר.

המסלול החד-חוגי (120 נ"ז)

התלמידים במסלול החד-חוגי נדרשים להשלים תוכנית לימודים בהיקף של 120 נ"ז. התוכנית כוללת כתיבת שלוש עבודות סמינריוניות בחוג אצל שלושה מורים שונים ועבודה סמינריונית אחת במקבץ הלימודים שמחוץ לחוג.

מנחה מלווה של המסלול החד-חוגי

החוג ימנה מרצה שי/תשמש מנחה מלווה של המסלול החד-חוגי.

תנאי הקבלה למסלול החד-חוגי

1. סיום כל חובות לימודי שנה א' בשני החוגים.
2. ממוצע של 80 בלימודי שנה א' בחוג.
3. ממוצע של 75 בלימודי שנה א' בחוג השני.
4. ריאיון עם המנחה המלווה של המסלול החד-חוגי.

מבנה הלימודים

נוסף על הלימודים הנדרשים במסלול החד-חוגי (בהיקף 60 נ"ז), ילמדו תלמידי המסלול החד-חוגי קורסים מדרגים 2-3 בהיקף של 20 נ"ז (8 שיעורי בחירה¹ בחוג וכן סמינריון). את יתרת הנקודות ילמד התלמיד מחוץ לחוג, על-פי החלוקה הבאה:

1. מקבץ אחד מתוך המקבצים הקיימים² בהיקף של 20-24 נ"ז, לפי דרישת המקבץ. במקבץ זה י/תכתוב התלמיד/ה עבודה סמינריונית.
 2. מהלימודים בשנה א' בחוג האחר יוכרו 12-20 נ"ז.³
 3. את יתרת הנקודות ילמדו התלמידים במסלול זה לפי בחירתם בקורסי בחירה מחוץ לחוג בהיקף של 4-8 נ"ז (אחד מהם לפחות בדרגים 2-3).
- תכנית הלימודים חייבת באישורו של המנחה המלווה מהחוג. אין לקחת יותר מ-36 נ' מאותו החוג.

¹ תלמידי המסלול החד-חוגי רשאים להשתתף בסמינריון (דרג 3 בחוג) כשיעור בחירה בהיקף 4 שש"ס (ולא כסמינריון).

² היצע המקבצים מסתמך על רשימת המקבצים בחוג ללימודים רבת-חומיים שבשנתון זה (עמ' 344-345). להלן כמה הצעות למקבצים אפשריים: אנגלית, ארכיאולוגיה, לימודי אסיה, מחשבים, מקרא, משפטים, מתמטיקה, סוציולוגיה, ספרות עברית והשוואתית, ערבית, פילוסופיה, תקשורת.

³ התלמידים רשאים לבחור להמשיך את לימודיהם בחוג השני – החוג הנוסף שלמד בשנה א' – כלימודי מקבץ או לבחור במקבץ מחוג אחר. אם בחרו באפשרות הראשונה, יהיה עליהם להשלים קורסים נוספים במקבץ (דרג 2 ומעלה) עד ל-20 נ"ז נוסף על

לימודיהם בשנה א' בחוג (12-20 נ"ז). אם בחרו התלמידים באפשרות השנייה, תיזקפנה לזכותם 20-12 נ"ז מלימודי שנה א' בחוג השני והם ילמדו 20-24 נ"ז במקבץ מחוג אחר.

עבודות סמינריוניות

התלמידים במסלול החד-חוגי יכתבו 3 עבודות סמינריוניות בקורסי החוג (עבודות אלו יכתבו אצל מורים **שונים**) ועבודה סמינריונית נוספת במסגרת המקבץ.

הבטחה מפני כפילות קורסים

כל קורס ייזקף לזכות התלמיד/ה פעם אחת בלבד. לדוגמא, קורס שלמד/ה התלמיד/ה בשנה הראשונה בחוג האחר, ייחשב כחלק מתוך 12-20 נ"ז ללימודי שנה א' או כקורס מקבץ.

שקלול הציונים (120 נקודות זכות)

ממוצע משוקלל של ציוני הקורסים (למעט "תורת הניקוד" ו"מכינה בערבית") מהווה 80% מהציון הסופי לתואר. הציון של ארבע העבודות הסמינריוניות מהווה 20% מהציון הסופי לתואר.

המסלול המואץ

החוג מאפשר לתלמידים מצטיינים לסיים את לימודי התואר הראשון והתואר השני בתוך חמש שנים לכל היותר. במסלול זה נדרשים התלמידים לכתוב עבודת גמר מחקרית (ראו פירוט בדפי המידע ללימודי התואר השני).

תכנית "מדעי הרוח הדיגיטליים"

לאחרונה נפתחה תוכנית לימודים יוקרתית לתואר הראשון בתחום חדש ופורץ דרך: מדעי הרוח הדיגיטליים. מדובר בתוכנית ייחודית המאפשרת התעמקות בהישיג רוח ובתרבות האנושית – אך בו בזמן גם בניית קריירה בהייטק. התוכנית הינה דו-חוגית, והיא משלבת לימודים בחוג למערכות מידע ותוכנית לימודית מותאמת בחוג ללשון העברית. יש להירשם במקביל גם לחוג למערכות מידע ולעמוד בתנאי הקבלה של שני החוגים. פרטים נוספים ניתן לראות באתר התוכנית:

<http://dighum.haifa.ac.il/index.php/en>

תואר ראשון דו-חוגי בשילוב עם החוג למדעי הקוגניציה

החל משנת תשע"ט יש אפשרות לשלב את לימודי הב.א. של החוג ללשון העברית עם לימודים בחוג למדעי הקוגניציה.

מדעי הקוגניציה הוא מדע רב-תחומי המשלב זוויות ראייה ומחקר שונות לגבי תהליכים מנטליים הכוללים תפיסה, למידה, זיכרון, שפה, חשיבה, קבלת החלטות, יצירתיות, רגשות, יחסים בקבוצה ותודעה. התכנים, שיטות המחקר והממצאים מעוגנים במספר תחומים מרכזיים: פסיכולוגיה וחקר התהליכים המאפשרים את התהליכים המנטליים והביטוי ההתנהגותי שלהם, מדעי המחשב (נושאים המתמקדים בהיבטים החישוביים של מערכות אינטליגנטיות), מדעי המוח (היבטים ביולוגיים, פיזיולוגיים ואנטומיים של התנהגות

אנושית והרשתות המוחיות העומדות בבסיסן), פילוסופיה (חקירת הנחות ומושגי יסוד, כגון ייצוג מנטאלי, חישוביות, תודעה, תוכן סמנטי) ובלשנות (חקר השפה כמערכת קוגניטיבית). הייחוד של מדעי הקוגניציה הוא בשילוב של גישות ותוצאות מן התחומים השונים על-מנת לחשוף את התהליכים העומדים בבסיס התופעות המנטליות.

לימודי החוג נערכים במסגרת דו-חוגית, כאשר החוג האחר הוא אחד מהחוגים הבאים: פסיכולוגיה, פילוסופיה, מדעי המחשב, ביולוגיה, החוג ללשון עברית. משך הלימודים הוא שלוש שנים.

יש להירשם במקביל גם לחוג למדעי הקוגניציה ולעמוד בתנאי הקבלה של שני החוגים.

הלימודים לתואר השני (מ"א)

יו"ר הוועדה החוגית לתואר השני: ד"ר זלית אסולין

מטרת הלימודים

לימודי התואר השני הם המשך ללימודי התואר הראשון בחוג ללשון העברית. תכליתם להרחיב ולהעמיק את הידע וההבנה בהיבטים השונים של חקר הלשון העברית: הלשון העברית לתקופותיה, הלשונות השמיות, לשונות היהודים, המגוון הלשוני של העברית החדשה, הבלשנות הכללית, הפרגמטיקה וחקר השיח ובכלל זה דגש מיוחד על חקר העברית הדבורה, וכן תחומים משיקים יחודיים. לימודי התואר השני שואפים לבסס ולהרחיב את השימוש בשיטות המחקר ובכלי המחקר הנהוגים בתחומי הפילולוגיה העברית והבלשנות העברית על-מנת להכשיר את התלמידים למחקר עצמאי בתחום, וכבסיס עיוני להוראה בכיתות הגבוהות של בית-הספר התיכון.

מסלולי הלימוד והיקפם

הלימודים לתואר השני מתנהלים במסלולים הבאים:

מסלול א' במסלול זה נדרש התלמיד לכתוב עבודת גמר מחקרית.

היקפם הכולל של הלימודים הוא 32 שש"ס.

מסלול ב' במסלול זה נדרש התלמיד לכתוב בחינת גמר אחת.

היקפם הכולל של הלימודים הוא 36 שש"ס (פרט לתכנית ההתמחות

בעריכה לשונית, שבה היקף הלימודים הוא 40 שש"ס).